

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

Назва дисципліни	Історія української культури
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредити / 90 годин
Вид підсумкового контролю	Залік
Мова викладання	українська
Викладач	Виткалов С.В., доктор культурології, професор
CV викладача на сайті кафедри	https://hudped.rshu.edu.ua/pro-nas/kafedri/kafedra-kulturologi%d1%97-ta-muzeveznavstva/vikladachi-kafedri-kulturologi%d1%97-ta-muzeveznavstva/serhiy.vytkalov@rshu.edu.ua
E-mail викладача:	serhiy.vytkalov@rshu.edu.ua
Консультації	<i>Очні консультації:</i> розклад присутності на кафедрі згідно з графіком консультацій <i>Онлайн-консультації:</i> розклад присутності викладача на спеціальному форумі (в інтернет мережах) згідно з графіком консультацій.

Мета та завдання навчальної дисципліни

У сучасному культурному просторі в умовах становлення та розбудови країни особливу значущість набуває виховання відповідальної, ініціативної, творчої особистості, яка спроможна реалізувати власні життєві цінності та відстоювати національні інтереси держави. У сучасних реаліях вивчення дисципліни «Історія української культури» спрямовано на реалізацію сучасної концепції освіти здобувачів, основою якої є ґрунтовна історико-культурна підготовка у поєднанні з орієнтацією на світоглядні проблеми сьогодення. Зокрема, ознайомлення з історією та сучасним станом української культури, як інтегральної культурологічної дисципліни, досягти якої можливо з огляду на те, що складові частини курсу органічно поєднують в собі як історичні аспекти української культури, так і окремі її специфічні галузі та напрямки, зокрема, мистецтво, науку, освіту, релігію тощо.

Мета надати здобувачам знання з історії української культури, зосередившись на найбільш актуальних проблемах: поняття культури, її структури та функцій; причини, час зародження мистецтва, види та жанри мистецтва; особливості розвитку культури певних регіонів з характерним історично визначеним рівнем розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людей та дати уявлення про зв'язок української культури зі світовою; найвидатніші культурні досягнення людства в стародавню добу, в період середньовіччя та

нового часу, на сучасному етапі; витоки, формування, особливості розвитку культури українського народу.

Завдання дисципліни: вивчення навчальної дисципліни є формування теоретичних знань і методологічних основ історії української культури, розуміти місце і роль української культури в структурі людської життєдіяльності; вивчити досвід поколінь та історичні уроки розвитку суспільства, людини, культури; формувати всебічно і гармонійно розвинену особистість, людину, що органічно поєднує в собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість; сприяти виробленню високих гуманістичних, духовно-культурних ідеалів, морально-етичних та естетичних критеріїв і принципів життєдіяльності; розуміти цінність і необхідність збереження культурних здобутків українського народу.

У результаті освоєння повного курсу навчальної дисципліни «Історія української культури» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися компетентності, визначені освітньо-професійною програмою. При цьому здобувачі мають досягнути відповідних програмних результатів навчання.

Загальні компетентності

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 07. Здатність провадити професійну діяльність для відновлення чи підтримки здоров'я пацієнта/клієнта відповідно до законів і правил, що регулюють практику фізичної терапії як самостійної професії, а також відповідних законодавчих та нормативних актів, етичного кодексу та професійного стандарту, загальнонаціональних цінностей та традицій населення України.

Програмні результати навчання

РН06 Розуміти процеси державно-політичного та соціально-економічного розвитку українського суспільства, сутність перетворень, що відбуваються в державі; розуміти основні філософські категорії та поняття;

РН16 Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, зокрема у мультидисциплінарній команді.

При вивченні дисципліни «Історія української культури» у здобувачів вищої освіти формуються глибокі, міцні і системні знання та професійні вміння і навички, які передбачають вільне володіння понятійним апаратом, розуміння основних задач предмету, його мети та завдання.

Майбутній фахівець повинен знати:

- сутність дисципліни, її структуру;
- основні етапи розвитку української культури;

- важливі проблемно-теоретичні питання курсу в їх історичній ретроспективі і перспективі;
- сучасні тенденції розвитку знань про українську культуру;
- найбільш відомих діячів української культури та їхній творчий доробок;
- культурну спадщину українського народу;
- регіональні особливості становлення української культури Рівненського Полісся;
- основні школи українського мистецтва, науки та літератури.

Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Еволюція української культури. Поняття культури. Сучасне розуміння категорії „культура”, її сутність, структура та функції. Культура світова та національна. Цивілізація та культура. Складники та етапи становлення української культури. Фактори, що вплинули на становлення української культури. Особливості української культури –гуманізм та фольклорне підґрунття.

Тема 2. Витоки української культури. Найдавніші археологічні культури на теренах України. Виникнення первісного мистецтва та його особливості. Трипільська культура та її роль в становленні української культури. Найдавніші протоміста Європи. Культури бронзового віку. Кімерійці та скіфи на території України. Язичництво як світоглядна та культурна система. Стародавня культура східних слов'ян. Побут, звичаї, релігійні вірування. Основні етапи розвитку старослов'янської культури. Міфологія східнослов'янських племен. Мистецькі набутки слов'ян. Особливості писемності. Античні історики про слов'ян та їхню культуру.

Тема 3. Культура Русі-України. Становлення і розвиток державності. Розвиток міст. Прийняття християнства. Церква та її роль у культурному житті Київської держави. Монастирі. Виникнення слов'янської писемності. Освіта. Кирило та Мефодій. Школи. Бібліотеки. Книжна справа. Найдавніші літописи. Культова та палацова архітектура. Софійський собор, Десятинна церква. Фрески та мозаїка. Внесок Ярослава Мудрого в розвиток культури. Пам'ятки літератури (“Повчання дітям” Володимира Мономаха, “Слово о полку Ігоревім”). Ткацтво, килимарство та вишивка. Соціальні світи Київської Русі. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх країн.

Тема 4. Культура України героїчної доби (XIV – XVIII ст.). Вплив культури Київської Русі на життя Литовського князівства. Поширення освіти серед населення. Перші слов'янські книгодрукарі (Ш. Фіоль, Вукович, Ф. Скорина, С. Дропан). Іван Федоров — український першодрукар (“Апостол”, Острозька Біблія та ін.). Церковно-літературні твори. Пересопницьке Євангеліє. Короткий Київський літопис. Розвиток науки, видання букварів, граматик. Братства та братські школи. Образотворче мистецтво, архітектура, музика. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи, історичні пісні. Кобзарство. Розвиток театру і драматургії. Реформування церкви та освіти, поширення гуманістичних ідей Ренесансу. Діяльність митрополита Петра Могили. Українське бароко, його національна специфіка. Ораторсько-проповідницька проза, мемуарно-історичні твори, козацькі літописи: Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка. Полемічна література. Д. Вишенський. Народні думи та пісні про визвольну війну. Розвиток барокової поезії, церковної музики. Поширення хорового (партесно-хорального) співу. Бароко в живопису (М. Петрахович, І. Руткович), розвиток парсунного портрету і гравюри (О. Тарасевич, Л. Тарасевич, І. Щирський.). Особливості та пам'ятки барокової архітектури. Відновлення

архітектурних пам'яток з бароковими доповненнями. Культурологічна і просвітницька діяльність Івана Мазепи. Культура і мистецтво в Україні XVIII ст. Поява творів світського характеру в літературі та театральному репертуарі. Палацова архітектура. Розвиток освіти. Києво-Могилянська академія як вищий навчальний заклад, центр науки і культури. Створення колегій. Григорій Сковорода — просвітитель, філософ і поет. Архітектура й образотворче мистецтво (І. Григорович-Барський, Б. Меретин та ін.). Садовопаркове та ужитково-декоративне мистецтво. Вплив української культури на розвиток культурних процесів у Росії (С. Полоцький, С. Яворський, Ф. Прокопович).

Тема 5. Українська культура козацької доби. Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури. Козацтво як головний чинник українського суспільно-політичного та культурного життя. Проблема соціальної стратифікації українського суспільства. Київ у духовній культурі України. Києво-Могилянська академія. Запорізька Січ як соціокультурний феномен. Іван Мазепа та розквіт української барокової культури.

Тема 6. Українське просвітництво. Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики. Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств («Просвіта», «Наукове товариство ім. Т. Шевченка»), українських видавничих спілок. Харківський, Київський університети як наукові центри.

Тема 7. Національне відродження в Україні (кінець XVIII – середина XIX ст.). Причини, передумови та періодизація українського національного відродження. Вплив ідей романтизму на українську культуру. Слобожанщина – центр національного відродження України. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Процес націоналізації української греко-католицької церкви. Кирило-Мефодіївське товариство та ідея єдності слов'янських народів. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України.

Тема 8. Українська культура другої половини XIX – початку XX ст. Реформи 1860-1870-х років у Російській імперії та їх вплив на соціально-економічний та політичний розвиток України. Промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного села. Зародження націоналізму. Громадівський рух. Галичина – український П'ємонт. Роль Івана Франка у національно-культурному русі. Михайло Грушевський і його роль у розвитку української національної культури. Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис). Традиція та «модерн» в українській культурі кінця XIX – початку XX ст.

Тема 9. Українська культура в європейському та світовому соціокультурному контексті. Традиції та новації в українській культурі. Криза просвітительського гуманізму та новітня ідеологія української державності. Українське мистецтво — формотворчий чинник української нації. Розвиток драматургії і театального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський. Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Український модерн. Творчість братів Кричевських. Стильові та жанрові особливості українського живопису. Особливості розвитку літератури. Український авангард

1900–1910 рр. Групи “Молода Муза”, “Українська хата”.

Тема 10. Основні етапи розвитку української культури у XX ст. – початку XXI ст. Регіональні особливості становлення української культури Рівненського Полісся. Лютнева революція в Петрограді та спалах національно-політичного відродження в Україні. Центральна Рада. Боротьба за незалежність України. Процес зростання національної свідомості «із селян до нації». Формування ідеї соборної України. Культурний рух періоду Центральної Ради. Створення української вищої школи. Українська Академія Наук. Д. Багалій, А. Кримський, Ст. Смоль-Стоцький, В. Вернадський, М. Туган-Барановський. Автокефалія Української православної церкви. Політика «українізації» та її вплив на українську культуру 20-30-х років XX ст. Розвиток освіти та ліквідація неписьменності. Сталінський терор та його наслідки для української культури. Культурні орієнтації українського націоналізму. Розвиток культури України під час Другої світової. Шестидесятники. Рух дисидентів та боротьба за національну культуру. Вплив реалізації політики «перебудови» на українську культуру. Культура незалежної України: риси нової соціокультурної дійсності. Проблема типології української національної культури. Фактори зростання національної та культурної самосвідомості. Перспективи розвитку української культури у сучасних умовах. Українська культура у ситуації постмодернізму (література, образотворче мистецтво, театр, кіно, музика). Специфічні риси українського постмодерну. Регіональні особливості становлення української культури Рівненського Полісся. Культурні центри Рівненського Полісся. Проблеми розвитку української культури Рівненщини у контексті глобалізації та ідеології глобалізму. Секуляризаційні процеси і їх вплив на українську культуру. Українська церква і релігія у ситуації постмодернізму. Культура української діаспори кінця XX – початку XXI ст. Міжкультурні зв'язки діаспори та Рівненщини.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Букач В. М. Історія української культури. Посібник: методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с.
2. Висоцький О. Ю. Історія української культури: Навч. Посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с.
3. Васянович Г. П., Гіптерс З. В., Логвиненко В. М. Культура: історико-світоглядний контекст : навч.-метод. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2020. 102 с.
4. Історія української культури: підручник / В.А. Качкан, О.Б. Величко, Н.М. Божко та ін.; за ред. В.А. Качана. 4-е вид. К.: ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
5. Історія української культури / За ред. О. Павлова. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
6. Історія української та зарубіжної культури / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. К. : Знання, 2002. 351 с.
7. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст. / А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.
8. Культурологія : українська та зарубіжна культура. Навч. посібник / І. Зязюн, В. Семашко та ін. ; Ред. М. М. Закович. К. : Знання, 2007. 567 с.
9. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький. К. : Знання, 2007. 680 с.
10. Шейко В. М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навч. Посіб. К. : Кондор, 2006. 264 с.

Допоміжна:

1. Веселовська Г. І. Український театральний авангард . К. : Фенікс, 2010. 368 с.
2. Грабович Г. До історії української літератури: дослідження, течії, полеміка. К. :

- Критика, 2003. 631 с.
3. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856 – 1886). К. : Критика, 2006. 632 с.
 4. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації. К. : Дух і Літера, 2000. 528 с.
 5. Енциклопедія трипільської цивілізації: у 2 томах. Т.1./ за ред. М. Ю. Відейка. К. : Укрполіграфмедіа, 2004. 703 с.
 6. Енциклопедія трипільської цивілізації: у 2 томах. Т.2./ за ред. М. Ю. Відейка. К. : Укрполіграфмедіа, 2004. 656 с.
 7. Єрмакова Н. Березільська культура: Історія, досвід .К. : Фенікс, 2012. 512 с.
 8. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій . К. : Факт, 2007. 640 с.
 9. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст : франківський період. К. : Факт, 2009. 156 с.
 10. Забужко О. С. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу .К. : Факт, 2009. 160 с.
 11. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті. К. : ФЕНІКС, 2007. 296 с.
 12. Іванова Л. Г. Україна між Сходом і Заходом – до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (І половина XIX ст.). К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. 136 с.
 13. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витoki, розвиток, проблеми. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. 520 с.
 14. Насенко М. К. Художня література України : Від міфів до модерної реальності.- К. : Просвіта, 2008. 1063 с.
 15. Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / Редкол. : В. Сидоренко (голова) та ін. К. : Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
 16. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань : Розвиток візуального мистецтва України XX – XXI століть . К. : ВХ[студіо], 2008. 188 с.
 17. Український живопис XX – поч. XXI ст.: альбом. Хмельницький: Галерея, К.: Артанія Нова, 2006. 304 с.
 18. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди. Харків : Прапор, 2004. 272 с.
 19. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. К. : Видавничий дім "KM Academia", 2000. 300 с.

Інформаційні (Інтернет) ресурси

1. Закон України «Про Культуру» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – URL: www.kmu.gov.ua
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Український центр культурних досліджень. URL: <http://uckd.org>
5. Офіційні сайти закладів соціокультурної сфери м. Рівне. – URL:
 - <http://oblmus.ucoz.ua/>
 - <http://www.pdm.org.ua/>
 - <http://rosvita.rv.ua/>

- <http://culture-rivne.com.ua/>
- <http://libr.rv.ua/>
- <http://mbk.rv.ua/>
- <http://mpkrivne.com.ua/>
- <http://rocnt.com.ua/>
- <http://www.rshu.edu.ua>
- <http://www.hudped.rshu.edu.ua>
- <http://www.kulturologiya.rshu.edu.ua>

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється згідно з Положенням про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ. Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювальні форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за виконання практичних завдань; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

Поточне оцінювання та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Модульний контроль – 20										30	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти при вивченні дисципліни

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях	1	5
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	1	
T2	Робота на лекційних заняттях	1	5
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	1	
T3	Робота на лекційних заняттях	1	5
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	1	
T4	Робота на лекційних заняттях	1	5
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	1	
T5	Робота на лекційних заняттях	1	5
	Виконання завдань під час практичних занять	2	

	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 1	
T6	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 1	5
T7	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 1	5
T8	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 1	5
T9	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 1	5
T10	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 1	5
	Модульний контроль (колоквіум / контрольна робота / реферат / тестування)	20	20
ІНДЗ		30	30
Разом		100	

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіка освітнього процесу. Перескладання модулів заліків, екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами і деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної або індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Силабус розроблено на основі робочої програми навчальної дисципліни «Історія української культури» (протокол № 6 від 23 червня 2025 р.).